

Του Δημήτρη Κοντού

Οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης, τα οφέλη της παγκοσμιοποίησης και των ανοιχτών αγορών και τα επιτεύγματα της τεχνολογικής προόδου δεν κατάφεραν να εξαλείψουν ζωτικά προβλήματα, όπως η ανεργία και η φτώχεια, τα οποία παραμένουν προκλήσεις τόσο για τις αναπτυσσόμενες όσο και για τις αναπτυγμένες χώρες.

Αντιστάθμισμα σε αυτό το έλλειμμα κοινωνικής συνοχής εμφανίζεται να είναι ο λεγόμενος τρίτος τομέας της οικονομίας ή αλλιώς η κοινωνική οικονομία. Μιλάμε για μια μορφή οικονομίας, η οποία εντάσσει στην αγορά εργασίας άτομα που ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες και βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Μέσα από τις συλλογικές επιχειρηματικές δραστηριότητες που επιδιώκουν την κάλυψη ταυτόχρονα οικονομικών και κοινωνικών σκοπών, δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας και αξιοποιούνται άτομα που η «συμβατική» οικονομία τα αποκλείει ως μη παραγωγικά ή ως μη ικανά προς εργασία. Υπό αυτό το πρίσμα, η κοινωνική οικονομία διαδραματίζει σημαντικό αναπτυξιακό ρόλο και αποτελεί μοχλό ενίσχυσης της απασχόλησης.

Κοινωνική Οικονομία - Ανάπτυξη - Απασχόληση αποτελούν ένα άρρηκτα συνδεδεμένο και αλληλοενισχυόμενο τρίπτυχο, το οποίο αποκτά προστιθέμενη αξία όταν αυτή η αναζήτηση της ισορροπίας αφενός ανάμεσα στην οικονομική μεγέθυνση και αφετέρου στη συνοχή της κοινωνίας λαμβάνει χώρα σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Η κοινωνική οικονομία

μπορεί να καλύψει τοπικές ανάγκες που δεν καλύπτονται από το δημόσιο ούτε από τον ιδιωτικό τομέα, παρέχοντας υπηρεσίες που συχνά θεωρούνται ως μη κερδοσκοπικές και δεν προσελκύουν το ενδιαφέρον του ιδιωτικού τομέα. Οι τοπικές κοινωνίες μπορούν να αποτελέσουν χώρο εναλλακτικών μορφών ανάπτυξης και εφαρμογής μιας αναπτυξιακής κουλτούρας που να στηρίζεται και να στηρίζει τη δημιουργία καινοτόμων προϊόντων και την παροχή νέων υπηρεσιών.

Με αυτό τον τρόπο διευκολύνεται η παραγωγική αναδιάρθρωση, ενισχύεται η ανταγωνιστικότητα, και γίνονται πιο προσιτά αγαθά και υπηρεσίες καθώς η εκτεταμένη αξιοποίηση της εθελοντικής εργασίας μειώνει το κόστος του παραγόμενου προϊόντος. Για το λόγο αυτό, άλλωστε, οι εντασσόμενες στην κοινωνική οικονομία οργανώσεις και επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν πολλές φορές την εχθρότητα των κερδοσκοπικών επιχειρήσεων που δρουν στο πλαίσιο της οικονομίας της αγοράς.

Είναι σαφές ότι οι οργανώσεις της κοινωνικής οικονομίας δεν εξυπηρετούν πρωτίστως το κέρδος, αλλά τα άτομα που αναζητούν πρακτικές και άμεσες απαντήσεις στις δυσκολίες της καθημερινής ζωής με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τη διαπίστωση ότι σε όλες σχεδόν τις χώρες της ΕΕ έχουν αυξηθεί σημαντικά τα προβλήματα ένταξης στην αγορά εργασίας ενός ολοένα και μεγαλύτερου τμήματος του πληθυσμού, καθιστούν το τρίτο τομέα ένα ελπιδοφόρο πεδίο για την αντιμετώπιση της ανεργίας και παράλληλα ένα εργαλείο για την κάλυψη των «κενών χώρων» που αφήνει το κράτος ή η αγορά.

Στο πλαίσιο αυτό, σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ η ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας παρουσίασε αξιόλογη πρόοδο τα τελευταία χρόνια, ενώ σε ορισμένα από αυτά με μακροχρόνια παράδοση στη λειτουργία μη-κερδοσκοπικών οργανισμών και φορέων συνεταιριστικού χαρακτήρα, η κοινωνική οικονομία έχει βρει ήδη γόνιμο έδαφος ανάπτυξης και έχει ενισχυθεί με κατάλληλα μέτρα πολιτικής.

Όσον αφορά στην Ελλάδα, τόσο η έννοια όσο και οι δραστηριότητες του τομέα της κοινωνικής οικονομίας δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες. Επιπλέον, οι όποιες προσπάθειες γίνονται τα τελευταία χρόνια από διάφορους φορείς προσκρούουν, μεταξύ άλλων, στην έλλειψη ενός κατάλληλου και ευέλικτου πλαισίου για τη θεσμική, διοικητική και χρηματοδοτική στήριξη των πρωτοβουλιών που αναλαμβάνονται στον τομέα αυτόν.

Γενικότερα, οι δραστηριότητες της κοινωνικής οικονομίας στη χώρα μας εμφανίζουν πληθώρα αδυναμιών που συνδέονται με την απουσία μιας ισχυρής παράδοσης σ' αυτό τον τομέα. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η ελληνική κοινωνία στο σύνολό της εξακολουθεί να εντάσσει τέτοιου τύπου πρωτοβουλίες σε μια «φιλανθρωπικού χαρακτήρα» προσέγγιση. Αυτό επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας δεν εμφανίζεται σε καμία από τις επίσημες στατιστικές ως διακριτή κατηγορία.

Παρόλα αυτά, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται έντονη δραστηριοποίηση στο χώρο της κοινωνικής οικονομίας κυρίως μέσω της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL, η οποία αποτελεί το μοναδικό ελληνικό αλλά και ευρωπαϊκό πρόγραμμα που προβλέπει τη χρηματοδότηση πρωτοβουλιών στον τρίτο τομέα. Λειτουργούν και αναπτύσσονται στη χώρα μας επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας, όπως πχ. γυναικείοι συνεταιρισμοί και κοινωνικοί συνεταιρισμοί περιορισμένης ευθύνης.

Ωστόσο, η γνώση για το μέγεθος της συμβολής αυτών των πρωτοβουλιών στην αντιμετώπιση της ανεργίας, της περιθωριοποίησης, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων είναι περιορισμένη.

Για το λόγο αυτό, προτεραιότητα του νέου ΕΠ «Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού 2007-2013» αποτελεί η ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας και η διευκόλυνση της ίδρυσης και λειτουργίας κοινωνικών επιχειρήσεων. Τι είναι κοινωνική οικονομία, πώς θα διαμορφωθεί το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των φορέων, ποιες είναι οι αρμοδιότητες του Κράτους, της τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και των ίδιων των φορέων της κοινωνικής οικονομίας θα αποτελέσουν θέματα μελέτης, προβληματισμού αλλά και διαβούλευσης στο άμεσο μέλλον.

Θέλω να τονίσω ότι η ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να υποκαθιστά τις πολιτικές του κράτους για την προώθηση της απασχόλησης και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Αντίθετα, πρέπει να τις συμπληρώνει και να τις ενισχύει. Η κοινωνική οικονομία αποτελεί κοινωνική καινοτομία και για το λόγο αυτό πρέπει τεθεί στο επίκεντρο της κυβερνητικής κοινωνικής πολιτικής.

